

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

Legenda aurea sanctorum, sive Lombardica historia

Jacobus <Genua, Erzbischof>

[Lyon], 20. Juli 1486

De sancto Iohanne apostolo et euangelista ix

[urn:nbn:de:bsz:31-289352](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:bsz:31-289352)

De sancto

Johanne aplo.

gratie referunt. Dicitur namque a hieronimo ad augustinum rediens: quasdam reliquias sancti stephani detulit. ad quas predicta et plura miracula facta sunt. **N**otandum autem quod beatus stephanus hac die passus non est: sed ea die ut dicitur qua eius inventio celebratur. Eius autem inventio hac die dicitur exiisse. Sed quare festa mutata sunt dicitur cum de inventio ager. Ad primum autem hoc dixisse sufficit quod duplici de causa ecclesia beatrix festa que sequuntur natiuitatem domini sic voluit ordinare. Prima est ut christo sponso et capiti omnium sui comites adiungatur. Natus enim christus sponsum. spose ecclesie in hunc modum tres sibi comites adiunxit. De quibus comitibus dicitur in canticis Dilectus meus candidus et rubicundus electus ex milibus. Candidus quoque ad iohannem euangelista preciosus confessorum. Rubicundus: quantum ad turbam innocentium virginalem. Secunda ratio est ut sic ecclesia omnium martirum genera secundum gradus dignitatis in simul adunaret. Quorum quidem martirium christi natiuitas causa fuit. Est enim triplex martirium. Unum voluntate et opere. Secundum voluntate et non opere. Tertium opere sed non voluntate. Primum fuit in beato stephano. Secundum in beato iohanne. Tertium in innocentibus.

De sancto iohanne apostolo et euangelista.

Iohannes interpretatur dei gratia: vel in quo est gratia. vel cui donatum est. vel cui donatio a deo facta est. Per hoc enim intelliguntur quatuor: privilegia que fuerunt in beato iohanne. Primum est preceptum christi dilectio: christus enim pre ceteris apostolis eum dilexit. et ei maiora dilectionis et familiaritatis signa ostendit. Et inde dicitur dei gratia quasi deo graciosus. Etiam plus petro ipsum dilexisse videtur. Sed est dilectio animi et signi. et illa que est signi duplex est. Una que consistit in familiaritatis ostensione. Et alia in beneficiorum exhibitione. Quantum ad primam utrumque equaliter dilexit. Quantum ad secundam plus iohannem. Quantum ad tertiam plus petrum. Secundum est carnis incorruptio: quia virgo a domino est electus. Et inde dicitur in quo est gratia. in ipso enim fuit gratia puritatis virginalis: unde et de nuptiis volens nuptiare a domino vocatus fuit. Tertium est secretorum reuelatio. Et inde dicitur cui donatum est. Eadem enim donatio est multa secreta et profunda noscere. sicut de diuinitate verbi et consummatione seculi. Quartum est matris dei recommendatio. Et inde dicitur cui donatio a deo facta est. Maxima enim donatio a domino

tunc eidem facta est quando mater dei in eius custodia donatum est. Eius vitam mletus laodice episcopus scripsit: quam ysidorus in libro de ortu vita et obitu sancto: in patrum abieciuit.

Iohannes apostolus et euangelista dilectus a domino et virgo electus. post penthecostes diuisis apostolis in asiam est processurus: ubi ecclesias multas fundauit. Domitianus igitur imperator: eius intelligens famam accersitum cum in dolium feruentis olei ante portam latinam mitti iussit. Ille autem inde exiit illesus sicut a corruptione carnis extiterat alienus. Videns igitur imperator quod nec sic predicatione desisteret: eum in patibulum insulam relegauit: ubi solus degens apocryphum scripsit. Eodem anno imperator: propter suam crudelitatem occidit: et a senatu quicquid fecerat reuocatur. Sicque factus est ut sanctus iohannes qui cum iniuria in insulam deportatus fuerat cum honore episcopum rediret: occurrente ei vniuersa turba et dicente. Benedictus qui venit in nomine domini. Cum autem ingrederetur urbem drusiana eius dilectrix que suum plurimum desiderabat aduentum mortua efferebatur. Parentes igitur eius vidue et ophani dixerunt ei. Sancte iohannes ecce drusiana effertur que tuis semper monitis obsecundans nos omnes alebat: tuumque plurimum desiderabat aduentum dicens. Quod si videas apostolum dei ante quam mori. Ecce tu venisti et te videre non potuit. Tunc iussit feretrum deponi et corpus resolui dicens. Dominus meus ihesus christus suscipiet te drusiana. Surge et vade in domum tuam

et para michi refectio[n]e[m]. Statim illa surrexit, et cepit ire sollicita de iussio[n]e apli: ita vt sibi videret q[uo]d no[n] de morte sed de somno excitasset eam. **E** Altera aut[em] die crathon p[ro]p[ri]us in foro populum co[n]uocauit: vt ostēderet quomōdo hic mundus contem[n]dus esset. Duos em̄ ditissimos iuuenes fratres preciosissimas gēmas distracto toto patrimonio emere fecerat et eas in p[ro]spectu o[mn]ium cōstringi iuss[er]at. Cōtingit igit[ur] aplm̄ illuc trāsitus facere vocā[re] q[uo]d ad se philozophū huiusmodi mūdi p[ro]p[ri]ū tripl[em] a ratiōe condēnauit. Primo quia ore hominū laudat sed diuino iudicio condēnat. Sec[un]do quia ex tali cōtemptu vicā no[n] curat: et ideo van[us] est sicut medicina vana dicit[ur] ex qua mo[n] nequaquā curat. Tercio quia contēptus merito: est q[uo]d sua pauperibus largit[ur] sicut d[omi]n[us] iuueni dixit. Si vis p[ro]fectus esse vade et v[er]de o[mn]ia que habes. et da pauperib[us]. Cui crathon dixit. Si vere de[us] magister tuus est et vult vt harū gēmaz[us] p[re]ciū pauperib[us] eroget. fac vt reintegrent vt ad eius facias gloriā q[uo]d ego ad hominū feci famā. Tunc b[ea]tus iohānes gēmaz[us] fragmenta in manus suā recolligēs orauit et facte sunt integre sicut p[ri]us. Statimq[ue] p[ro]p[ri]us et illi duo iuuenes crediderunt et gēmas vendentes p[re]ciū pauperibus erogarūt. **D** Duo insup[er] iuuenes bono: an bonū exemplo venditis o[mn]ibus et pauperibus erogatis aplm̄ secuti sunt. Quadaz[us] aut[em] die vidētes seruos suos p[re]ciosos indumētis fulgentes et in vii pallio se egētes p[ro]tristari ceperūt. Quod eaz[us] sanctus iohānes aduertisset eo q[uo]d facie tristes essēt virgas et lapides a litore maris deferri fecit et eos in aurū et gēmas cōuertit. Qui iussu apostoli vniuersos aurifices et gēmarios p[er] septē dies q[ui] reuēti reuersi sunt dicētes. q[uo]d illi nunq[ua]m tam purū aurū: et tam p[re]ciosas gēmas se vidisse testati sunt. Dixitq[ue] eis. Ite et redimite vobis terras quas v[er]didistis. quia celo[rum] premia perdidistis. Estote floridi vt marcescatis. Estote diuites tēporaliter vt imp[er]petuū mēdicetis. Tūc apls cōtra diuicias diuitius cepit disputare ostēdens q[uo]d sex sunt q[ui] debent nos ab immoderato diuiciaz[us] appetitu retrahere. Primū est scriptura. Unde recitauit historiam de diuite epulēte quem d[omi]n[us] reprobaui. et de lazaro paupere quē d[omi]n[us] elegit. Scōm est natura q[uo]d hō nudus sine diuicijs nascit. et nudus sine diuicijs morit. Tercū est creatura: quia sol: luna: sidera: pluuia aer. o[mn]ibus sunt cōmunia. et cōmuniter sua beneficia o[mn]ibus largiunt: sic et inter ho[m]ines omnia cōmunia esse deberent. Quartū est fortuna. Dixit em̄ q[uo]d diues seruus efficit v[er]ūmi et dyaboli. Nūm

q[uo]d no[n] possidet diuicias: sed ipse a diuicijs possidet dyaboli quia iuxta euāgelii amato: pecunie seruus est māmone. Quintū est cura q[uo]d habet curaz[us] et solitudinē diurnā et nocturnā in acq[ui]rendo et in custodiēdo. Nā in acq[ui]rēdo habet laborē et in custodiēdo timorē. Sextū est iactura et ostēdit q[uo]d diuiciae sunt causa duplicis iacturę. vnius q[ui] est in acq[ui]sitōe duplicis mali. scz mali in p[re]senti q[uo]d est elatio: et mali in futuro q[uo]d est eterna vānatio. Et alteri[us] q[ui] est in p[er]ditiōe duplicis boni. scz boni in p[re]senti q[uo]d est gratia: et boni in futuro q[uo]d est eterna gloria. **E** Tū igit[ur] sanctus iohānes cōtra diuicias taliter disputaret ecce iuuenis quidā mortuus efferebatur qui triginta dies habebat q[uo]d vxorē accepit. Veniēs igit[ur] mater vidua et ceteri qui cū flebāt ad pedes apli p[ro]ciderūt rogantes q[uo]d hunc quoq[ue] sicut drusianā in nomine d[omi]ni suscitaret. fiente igit[ur] aplo diuitius et orante continuo resurrexit. P[re]cepitq[ue] ei vt illis duob[us] discipulis enarraret quantā incurrisset penā et quantā gloriā perdidissent. Qui multa de gloria paradisi et de penis inferni quas viderat enarrauit dicēs. D[omi]ni serui vidi angelos vestros flentes et d[omi]n[us] mones gratulantes. Dixitq[ue] eis q[uo]d perdidissent eterna palacia q[ui] sunt gēmis choruscantibus fabricata: claritatis mirabilis cōtentua. copiosus epulis refecta. delicijs plena: gaudijs glorio[s]a et imp[er]petu[us] permansura. De inferno aut[em] octo penas dixit que his verbis cōtinent. Vermes et tenebre flagellum frigus et ignis. Demonis aspectus scelerum cōfusio luctus. Tunc ille qui fuerat suscitatus et illi duo discipuli ad pedes apostoli se p[ro]sternētes rogabāt vt misericordiā cōsequerent[ur]. Quib[us] apls ait. Triginta diebus penitentiā agite inter quos orate vt virge et lapides ad naturā p[ri]stinā reuertāt. Q[uo]d cū factum esset ait eis. Ite et vnde tulistis virgas et lapides deferatis. Quod cum fecissent et virge et lapides in sui naturā reuersi fuissent. omniū virtutum gratiā quam p[ri]us habuerant receperunt. **S** Cum aut[em] beatus iohānes per totā asiam predicasset cultores ydolo[rum] seditionē in pplo p[er]citatēs iohannē ad templū dyane traherēt. cogen[tes] eū sacrificiū offerre. Quibus iohannes b[ea]t[us] distinctionē p[ro]posuit vt aut ipsi ad inuocationē dyane ecclesiaz xpi euerterēt. et ipse ydolis sacrificaret. aut ipse ad inuocationē xpi tēplū dyane euerteret et ipsi in xpm crederent. Quic ergo sententię euz[us] maior: pars populi cōsensisset executibus cūctis de tēplo orauit apostolus: et funditus templum corruit: et dyane ymago penit[us] cōmunita est. Aristo

De sanct

demus autē pontifex ydolorū in populo seditionē maximā concitauit: ita, vt vna pars cōtra aliā ad p̄liū pararetur. Cui ap̄s. Quid tibi vis faciā vt placaris? Cui ille. Si vis vt credā in deū tuū dabo tibi venenū bibere. et si nullā in te lesionē intulerit verus deus dñs tuus apparebit. Cui ap̄s. fac vt locutus es. Et ille. Nō o vt alios inde moriētes videas vt sic ampli⁹ p̄imescas. Pergēs igitur aristodem⁹ ad p̄consulē duos viros decapitādos p̄tijt et eis coram oibus venenū dedit. Qui mox vt venenū biberunt sp̄m exalarunt. Tunc ap̄s calicē accipiēs et signo crucis se munēs totū venenū bibit et nullā lesionem incurrit. Quap̄o p̄ter deū oēs laudare ceperunt. Aristodemus autē dixit. Adhuc mihi ics̄t dubietas: sed si veneno mortuos suscitaueris. absq; dubio vere credam. Tūc ap̄s ei tunicā suā tribuit. Cui ille. Cur michi tunicā tuā de disti? Cui ap̄s. Ut sic cōsultus a tua infirmitate discedas. Cui ille. Num qd tunicā tuā credere me faciet? Et ap̄s. Uade et mitte eā sup̄ cor̄: p̄ ora defunctorū dicens. Ap̄s xp̄i me misit ad vos vt in xp̄i noīe exurgatis. Qd̄ euz fecisset illico surrexerunt. Tunc ap̄s pontificē et p̄cōsules credētes cū omni parētela sua in xp̄i noīe baptizauit. Qui in honore beati iohānis ecclesiaz cōstruxerūt. **S** Refert beatus clemēs sicut in quarto libro ecclesiasticę historie inuenit q̄ quodā tēpore ap̄s quēdam iuuenē pulchrū et ferocem cōuertit et eū cuidā ep̄o sub depositi noīe cōmendauit. Post aliquot autē tempus iuuenis dereliquit ep̄m. et factus est p̄inceps latronū. Ap̄s itaq; ad ep̄iscopuz venit et suū depositū requisit. Tunc ille de pecunia intelligeret et ex hoc vehemēter stuperet. dixit ei ap̄s. Iuuenē illuz a te repeto quē tibi tam studio se recōmendauit. Cui ille. Pater sancte in aīa mortuus est. et in tali mōte cū latronibus degit: quoz ipse princeps existit. Quibus auditis vestē tuā scidit. et caput suū pugnīs feriēs. bonū inquit custodem fratris aīe dereliqui. Cōfessum igitur equū sibi parare iussit: et ad illū montē intrepidus currat. Quē euz iuuenis insperisset p̄ pudore nimio statim equū ascēdit et veloci⁹ aufugit. Ap̄s autē etatis oblitus v̄get calcaribus equū et postergū clamat fugiētis. Ut quid fili dulcissime fugis patrē senē et inermē? Ne timeas fili q̄ p̄ te xp̄o rationē reddam et certe p̄ te libēter moriar sicut ch̄ist⁹ p̄ nobis est mortuus. Reuertere fili reuertere q̄a deus me misit. Qui audiens cōpunctus redijt et amarissime ficit. Ap̄s autē ad pedes eius p̄dit et manū eius tanq̄ p̄ penitentiā iaz purgatā

Johanne ap̄to

osculari cepit. Ieiunante igitur et orante p̄ eo ap̄to veniā impetrauit. ip̄m q; postmodū in ep̄m ordinauit. **L**egit quoq; in eadē historia ecclesiastica. et habet in glo. sup̄ scđam canonicā iohānis. q̄ cū iohānes apud ephesus balnea lauandī gratia introisset. et ibidē cberintū hereticū vidisset p̄tinus exiit dicens. fugiam⁹ hinc ne balnea sup̄ nos corruant in q̄bus lauas cberintus veritatis inimicus. **C**uz auis q̄ perdit dicit viua beato iohāni a quodā oblata fuisset. et ille eā quasi demulcēdo tāgeret et cōtractaret. quidā adolescens hoc videns ad cocuos suos ridendo dixit. Videte quomō ille senex euz auicula sicut puer ludit. Qd̄ beatus iohānes p̄ spiritū recognoscēs. iuuenē ad se vocauit et quid in manu teneat et in q̄siuit. Cui cū se arcuz diceret tenere ait. Quid inde facis? Et iuuenis. Aues inde acbestias sagittamus. Cui ap̄s. Quāiter? Tunc iuuenis arcū cepit tēdere et tenēs in manu tenere. Sed euz nil ei ap̄s diceret iuuenis arcum distendit. Cui iohānes. Quare fili arcū distēdisti? Et ille. Quia si diutius tēsus teneat ad iacienda iacula infirmior redderet. Et ap̄s ad hoc. Sic et humana fragilitas ad cōtēplationē minus valida fieret. si sp̄ in suo rigore p̄sistens fragilitati sue interdū cōdescēdere recusaret. Naz et aq̄la cūctis aibus celsius volat. et solē clarius cōspiciat. et tñ nature necessitate ad yma descēdit. Sic et humanus animus cū se modicū a cōtēplatiōe retrahit crebra inuouatione ardentius ad celestia tendit. Br̄is igitur iohānes vt testat iberonimus cū ipse vsq; ad ipsaz suā vltimā senectutē ephesi moraret et vix inter discipuloz manus ad ecclesiā deserret nec plura verba dicere posset: ad quālibet pausaz hoc dicebat. filii diligite alterutrū. Tandē fratres qui cū eo erant admirātes q̄ semp eadē diceret dixerūt ei. Magister quare semp eadē loq̄ris. Qui respondit. Quia p̄ceptū dñi est et si soluz hoc fiat sufficit. **R**efert quoq; helmādus q̄ cū iohānes euāgelista euāgelius scribere deberet prius in dicit ieiuniū vt orarent se digna scripturū. fert autē ipsum p̄re illo loco secretissimo in quo diuino scripturus secesserat orasse: vt nullas huic infirmitas operi ventoz ibi aut umbruz iniurias pateretur. Hancq; eidē loco vsq; hodie reuerentiam elementa seruare dicuntur. Hec helmādus. **I** Cuz igitur esset nonaginta nouē annoz. et a passione dñi scđm ysidoz anno. lxvij. apparuit ei dñs cum discipulis suis dicens. Veni dilecte mi ad me: quia tempus est vt in mensa mea cū tuis fratribus epularis. Surgēs autem iohannes cepit ire. Cui dñs

De Innocentibus

Dñica die ad me venies. Veniēte igitur dñica vni
 uersus populus cōuenit in ecclesiā q̄ fuerat ipsius
 noie fabricata. Qui a primo pulloꝝ cantu predica
 uit eisdē hoīās eos vt in fide essent stabiles et in
 mandatis dei seruētes. Post hoc foueā quadratā
 iuxta altare fecit fieri. ⁊ terrā extra ecclesiā iactari
 Descendēsq; i foueā expanſis ad deū manib; dixit
 Inuitatus ad cōuiuuiū tuū dñe ihesu x̄pe. ecce ve
 nio gratias agēs: q; dignatus es me ad tuas epu
 las inuitare. sciēs q; ex toto corde meo desiderarē
 te. Cumq; ordē finisset tāta lux sup eū emicuit q̄
 nullus eū respicere potuit. Recedēte autē lumine
 māna fouea plena inuenit. qđ in loco illo vsq; ho
 die generaf. ita vt in fundo foueae instar minute a
 rene scaturire videat sicut in fontib; fieri cōsueuit

Sanctus eadmadus rex anglie nulli petēri in
 noie sancti iohānis euāgeliste aliquid denegabat
 Unde cōrigit q; quidā peregrinus absente came
 rario in noie sancti iohānis euāgeliste impoꝝtune
 a rege elemosinā postulare. Cui rex precioꝝ us an
 nulū cum nil aliud in p̄oꝝptu haberet dedit. Sed
 post plures dies quidā miles anglie i trāsmarinis
 p̄tibus cōstitutus ab eodē pegrino anulū regi re
 ferendū in hec verba recepit. Ille cui et p̄ cuius a
 more anulū hūc dedisti tibi rex mādat. Unde li
 quido patuit q; beatus iohānes eidē in forma ap
 paruit pegrini. yfidoꝝ us de ortu vita vel obitu
 sanctorū patrū. Mutauit iohānes in aurum silue
 stres fondiū virgas: litoreaq; saxa in gēmas gē
 maz fragmīa in p̄p̄riā refoꝝmauit naturā p̄cepto
 viduam suscitauit. et rediuuū iuuenis corpus re
 meante anima reparauit bibens letiferum haustu
 euasit periculum. et eodem poculo prostratos in
 vite reparauit statū. Hec yfidoꝝ us.

De Innocentibus x. **A**
Innoctes dicti sunt triplīcī ratione. scz
 ratione vite. rōne pene. rōne innocētie af
 secute. Ratione vite dicti sunt innocētes.
 ex eo q; vitā innocentē id est nō nocentē habuerūt
 nulli eū vnq; nocuerūt nec de op̄ inobediētiā. nec
 proximo p̄ iniusticiā. nec sibi p̄ alicuius peccati ma
 liciā. Et ideo dicit in psal. Innocētes et recti adbe
 serūt michi. Innocētes in vita et recti in fide. Ra
 tiōne pene qm̄ innocēter et iuste passi sunt. Unde
 psal. Effuderūt sanguinē innocentē. Ratiōne inno
 centie assecute: qm̄ in ip̄o martirio assecuti sunt ba
 ptismalē innocentīā id est ab originali peccato mū
 diciā. De qua innocētia dicit i psal. Custodi innocē
 tiā et vide eq̄tatē. i. custodi innocētiā baptismatis
 et postmodū vide eq̄tatē bone ogationis. **B**

Innoctes ab herode ascalonita interfec
 ti sūt. Tres eū herodes sacra scriptura cō
 memorat quos famoꝝ os fecit eoz infamis
 crudelitas. Primus dicitur est herodes ascalonita
 sub quo dñs natus est: et a quo pueri occisi sunt.
 Scđs dicitur est herodes antipas q; iohānez decol
 lauit. Tercius dicitur est herodes agrippa q; iaco
 bus occidit: ⁊ petrū incarcerationi. Un de hoc extāt
 versus. Ascalonita necat pueros. Antipa iohānez
 Agrippa iacobū claudēs incarcerationi petrum. Sed
 primi herodis historiā breuiter videamus. Anti
 pater ydume; vt in historia scolastica legit: nep̄tē
 regis arabū duxit vxorē. ex qua filiū habuit quez
 vocauit herodē q; postmodū ascalonita dicitur est
 hic a cesare augusto regnū iudee accepit. Et tūc
 primitus ablatū est sceptruz de iuda. Huic sex filij
 nati sunt. scz antipater. alexāder. aristobolus. ar
 cheleus. herodes antipas et philipp;. Alexādrū
 autē et aristobolū ex eadē matre iudea genitos ro
 mā misit liberalib; artibus imbuēdos. Post hoc
 a studio redierūt. Et erat alexāder acerrimus per
 orator. Jāq; liberi licētius de susceptiōe regni cuz
 patre disceptabāt. Ob hoc pater offensus antipa
 trē illis p̄ponere satagebat. Cūq; illi de morte pa
 tris tractassent: et ob hoc a patre reiecti fuissent ce
 sare adeūt de patris iniuriā cōquesturi. Interea
 magi iherosolimā veniūt et de ortu noui regis dili
 gentius scisatant. herodes hoc audiēs turbat ti
 mens ne de veroz regū genere aliquis nar; esset
 qui eū tanq; regni inuasorē expelleret. Rogabat